

M

HET MAANDBLAD VAN NRC HANDELSBLAD

MAART 2003

Er is weer hoop

Fotograaf Theo Baart
ziet in de Bijlmer de zwarte
middenklasse opbloeien

Marokkaanse jongens in Amsterdam-Oost
voelen zich niet thuis in Nederland

IN HET BELOOFDE LAND

De ontmaskering van Nim Chimpsky

Taalonderzoekster Petitto woonde
drie jaar samen met een chimpansee

CLAUS EN KAAN ARCHITECTEN

Boompjes 55
3011 XB Rotterdam
Telefoon 010 - 2060000
Telefax 010 - 2060001

CK 58

P10-22

HET TWEEDE LEVEN VAN DE BIJLMER ER IS WEER HOOP

TEKST EN FOTOGRAFIE **THEO BAART**

Op de tekentafel zag het er ooit fantastisch uit: ruime flats in een parkachtige omgeving. Maar toen de Bijlmer er stond, ging het mis. Drugs, verloedering en misdaad joegen ook de meest optimistische bewoners weg.

Maar er gloort weer hoop. De hoogbouw en de parkeergarages worden afgebroken. En in de nieuwe laagbouw heeft een allochtone middenklasse zijn intrek genomen. Vijf jaar geleden verhuisde fotograaf Theo Baart tot verbazing van zijn vrienden naar de Bijlmer. Het was even wennen, maar nu wil hij er niet meer weg. Binnenkort verschijnt 'Territorium', zijn verslag van een stille revolutie.

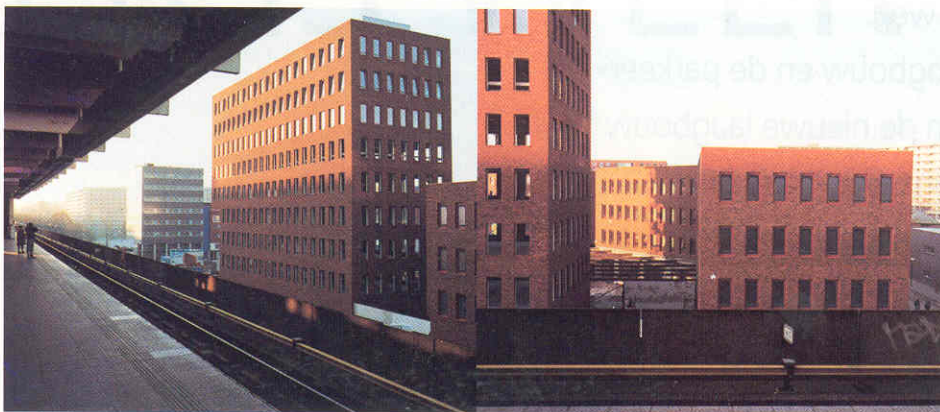
**Zomer 1997.
De eerste bewoners
van de vernieuwde
Bijlmer treffen
elkaar bij de buurt-
barbecue.**

Najaar 1995

'Wat is er aan de hand, gaan jullie soms uit elkaar?' wordt mij bij het hek van de basisschool van Wouter en Martijn gevraagd. Het nieuws dat we een woning in de Bijlmermeer hebben gekocht, wekt verbazing en onbegrip. Je gaat kennelijk alleen in de Bijlmermeer wonen als er iets met je aan de hand is. Een sociale klimmer verhuist niet van Amsterdam-Zuid naar Zuid-Oost. Alleen sneue mannen die gescheiden zijn trekken die kant op.

In Amsterdam-Zuid huren we een relatief dure atelierwoning. Het vooruitzicht van jarenlange huurverhogingen heeft ons aan het denken gezet. En dat gesleep naar twee hoog met fietsjes en skeelers begint vermoeiend te worden. Een snel onderzoek naar de prijzen in de buurt leert dat we Zuid vaarwel moeten zeggen. Mijn vriendin Marja en ik horen hier met ons beperkte inkomen niet thuis. Uitwijken naar suburbia lijkt onontkoombaar. In de kranten lezen we over de plannen om de Bijlmermeer te vernieuwen. Deze modernistische wijk met hoogbouwflats en gescheiden verkeersstromen uit de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw heeft het niet gered. De problemen zijn zo groot en zo hardnekkig dat er stevig wordt ingegrepen. Het wekt onze nieuwsgierigheid en ook meteen enige achterdocht. Mooie woningen, door goede architecten ontworpen. Als je naar de verkoopprijs kijkt, lijkt

het wel of ze worden uitgedeeld. Is hier soms sprake van een Tsjernobyl-premie? Wil niemand daar iets kopen en worden wij gelokt met fikse kortingen? Zal de vernieuwing wel doorzetten? Of krijgen de bestuurders slappe knieën, zoals wel vaker als het om de Bijlmermeer gaat? Zullen ze zich niet schielijk terugtrekken, ons achterlatend in een charmante oase van drie straten in een stedelijke woestijn?

Het informatiecentrum van de Projectgroep Ganzenhoef is gehuisvest in het gelijknamige winkelcentrum. Ik parkeer mijn auto op het dak en daal af naar het winkelcentrum dat onder de verhoogde weg ligt.

Een enthousiaste mevrouw laat een maquette zien. Het ziet er allemaal goed uit. Ze toont ook de plannen voor de toekomst. Van de hoogbouwflats zal niet veel blijven staan. Het beeld van de Bijlmermeer zal drastisch gaan veranderen. Teruglopend met de wervende folders in de hand, bedenk ik dat je wel over een enorme verbeeldingskracht moet beschikken om hier iets aardigs te kunnen zien ontstaan.

We lopen een paar maal door de Bijlmermeer. Het gebied is bijzonder door zijn on-Hollandse verschijningsvorm: heel veel galerijflats in een groot parklandschap. De bewoners komen uit alle windstreken van de wereld. Dat heeft iets avontuurlijks. Als je op de kaart kijkt, zie je dat de locatie aantrekkelijk is: vlakbij snelwegen en ontsloten door twee me-

trolijnen. Heel wat beter dan de andere locaties in ontwikkeling in en rond Amsterdam. Mijn atelier is tien minuten van de Bijlmermeer vandaan en Marja hoeft niet veel langer naar haar werk in de auto te zitten.

In september 1995 tekenen we het voorlopig koopcontract. De nieuwe woning is groter dan ons gehuurde huis in Zuid en na belastingaftrek een stuk goedkoper. Het ontwerp van de architecten Claus en Kaan is prachtig. De bouw zal pas over een half jaar beginnen en de oplevering is anderhalf jaar later.

Voorjaar 1996

De constituerende vergadering van de Vereniging van Eigenaren is in de stationsrestauratie van het Amstel Station. In een hoekje van deze wat bedrukte ruimte zit een tiental mensen aan een paar aaneengeschoven tafels. Zo te zien gaan deze mensen niet op reis, het zullen mijn toekomstige buurtgenoten wel zijn. Er moet een huishoudelijk reglement en een bestuur van de vereniging komen. Sommige aanwezigen hebben ervaring als bewoner van oudere koopappartementen in de Bijlmermeer zoals de Gouden Leeuw. Zij stellen stevige regels voor, met sancties bij overtreding – tot en met verbanning uit het complex. Belangrijk lijkt het dat iedereen dezelfde kleur zonnenscherm

lees verder op pagina 16

Linkerpagina.
Boven: Voorjaar 1997. De kinderen uit de buurt vinden elkaar op de stoep. Onder: Het nieuwe winkelcentrum Ganzenpoort in aanbouw (voorjaar 2002).

Rechterpagina.
Zomer 1998. De achtertuinen worden ingericht. Alle bewoners hebben, na overleg, voor hetzelfde type schutting gekozen: de 'Manchester'.

Bewoners van de Bijlmermeer picknicken bij de Gaasperplas (zomer 1999).

De vernieuwing van de Bijlmermeer

In de jaren '60 en '70 verrees aan de rand van Amsterdam de Bijlmermeer, een woonwijk met modernistische hoogbouw in een parkachtig landschap. De bedoeling was dat de geschoolde arbeidersklasse daar zijn intrek zou nemen. Maar het ging anders. De geschoolde arbeiders gingen naar Almere, Purmerend of Hoofddorp. En naar de Bijlmermeer trokken vooral mensen uit Suriname, Ghana en de Antillen. Het concept van de hoogbouw en de gescheiden verkeersstro-

men werd een fiasco. Er was geen markt voor de galerijflats waar iedereen langs je slaapkamer loopt. Alleen iemand die geen andere keuze had verhuisde naar de Bijlmermeer. De leegstand nam snel toe en de wijk werd bekend door de beheersproblemen en de hoge criminaliteit. In 1990 deed de stedenbouwkundige Dirk Frieling de eerste voorstellen voor het vernieuwen van de Bijlmermeer. De verhoogde verkeerswegen ('dreven') zouden worden verlaagd en de grote

parkeergarages worden gesloopt. Daarmee werd het oorspronkelijke concept van de Bijlmermeer verlaten. Het primaat van de voetganger verviel en de auto kwam op het maaiveld. Deze voorstellen zijn grotendeels opgevolgd. Er kwam een vernieuwingsoperatie op gang die tot doel had een gevarieerd aanbod van woningen te krijgen en bewoners vast te houden die het goed gaat. De stijgers en kansrijken moeten een allichtone middenklasse gaan vormen. Sinds het midden van de jaren '90 maken de

hoogbouwflats gestaag plaats voor laagbouw. In 1990 had de woningcorporatie Patrimonium 12.500 woningen in 30 flats. Daarvan worden uiteindelijk 6.500 woningen gesloopt, de rest wordt ingrijpend gerenoveerd. Er komen bijna 7.500 voornamelijk eengezinswoningen voor in de plaats – koop zowel als huur.

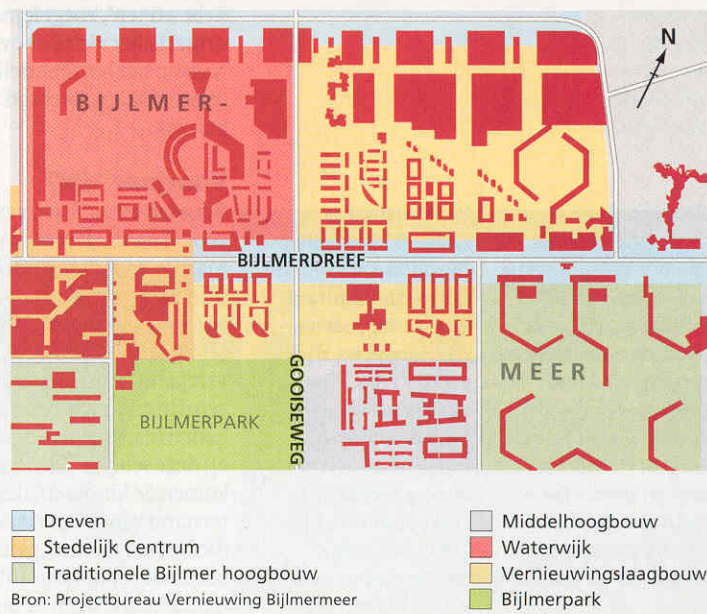
In mei 1997 werd de eerste vernieuwde buurt opgeleverd: Het Gulden Kruis. Het stedenbouwkundig plan van Donald Lambert bestond uit een blok van gestapelde eengezinswoningen

(architecten Claus en Kaan) langs de Bijlmerdreef. En naast een grote open ruimte met sportfaciliteiten komen een paar straten met laagbouw van de architecten Lafour & Wijk.

Inmiddels is de vernieuwing overal zichtbaar. Het winkelcentrum Ganzenhoef is vervangen door een serie nieuwe gebouwen met een iets andere naam: Ganzenpoort. Het deel van de flat Florijn dat niet gesloopt is, wordt gerenoveerd en krijgt in de plint van het gebouw 27 atelierwoningen. Het grote winkelcentrum

Amsterdamse Poort wordt uitgebreid.

Na Het Gulden Kruis werden de wijken Nieuw Geinwijk, Nieuw Gerenstein en Vogeltjeswei opgeleverd. Bij de verkoop van de woningen in Het Gulden Kruis was nog enige terughoudendheid bij de Bijlmerbewoners te bespeuren, maar bij de daarop volgende projecten liep het storm bij de verkoopmanifestaties. De Bijlmer is nu een succes bij de eigen bevolking. Het Projectbureau Vernieuwing Bijlmermeer verwacht dat de vernieuwingsoperatie rond 2009 klaar zal zijn.

Linkerpagina.
Links: Mabel Donk en haar zoon Ernesto wonen aan de Bijlmerdreef. Mabel is publieksmedewerkster bij het Anne Frank Huis.
Rechts: Buren Jules Frankel (huisschilder) en Gertie Dundaf (relatiebeheerder bij Delta Lloyd) en hun twee zoons.

Rechterpagina.
Links: Dirk Frieling (hoogleraar stedenbouw en architect van de Bijlmer-vernieuwing) en zijn vrouw Titia, die een adviesbureau heeft.
Rechts: Buurman Inder Mataw is agoog-consulent.
Linksonder: zomer 2000. Schaafijs!
Rechtsonder: veldje bij de Bijlmerdreef.

neemt en dat er niet op het balkon gebarbecueed wordt. Maar voor barbecuen in de tuin wordt geen verbodsbepaling voorgesteld. Dat leidt weer tot protest van de mensen die geen tuin maar wel een groot balkon hebben. Ook vinden sommigen dat het verboden moet worden in je huis een bedrijf uit te oefenen. Waar gaat dit over, vraag ik me vertwijfeld af. 'Stel, ik wil graag boekhouder worden', vraag ik de vergadering, 'en ik begin mijn onderneming aan de keukentafel, waarom zou dat niet mogen?' 'Wacht maar tot je een drugsdealer naast je hebt wonen', voegt iemand mij toe. Of een drugsdealer zich laat overtuigen door een beroep op het huishoudelijk reglement, waag ik te betwijfelen. Bezorgd verlaat ik het Amstel Station.

Voorjaar 1997

We gaan op zoek naar een nieuwe basisschool voor Wouter en Martijn. Na de zomer gaat Martijn naar groep vier en Wouter naar groep drie. Het moet een openbare school zijn, niet meer dan vijftien minuten fietsen van huis. Er blijkt keus te zijn. Ik ga bellen om een bezoek te regelen. 'Ik maak geen tijd voor u vrij', zegt een directeur van een basisschool. 'Zo te horen bent u blank en dan doet u uw kind toch niet op deze school.' Die school valt af. 'Gemiddeld komen de kinderen hier binnen met een achterstand van twee jaar. We zijn allang blij als die leerachterstand niet groter is geworden als ze van de school afgaan', zegt een andere directeur. Hoewel dat niet meteen consequenties

hoeft te hebben voor je eigen kind, is het geen wenkend perspectief.

Eén school die wij bezoeken heeft maar een paar blanke kinderen, van wie er niet één de Nederlandse nationaliteit heeft. Volgens de leerkracht die ons rondleidt kan dat voor onze kinderen, vooral na schooltijd, leiden tot isolement – niet uitgenodigd worden voor verjaardagsfeestjes, bijvoorbeeld.

We kiezen voor één van de twee scholen waar de helft van de leerlingen blank is.

Zomer 1997

De oplevering van de woningen is eind mei. We maken kennis met de burens. Er wonen veel Surinamers, een paar Ghanezen en wat blanke Nederlanders.

De perceeltjes achter het huis zijn gemarkeerd met losse paaltjes. Zo lijkt het een enorme gemeenschappelijke achtertuin. Al snel hebben buurkinderen de voorraad speelgoed van Martijn en Wouter gevonden. Wouter hangt de eerste dag ontstemd over het balkon, overziet de kinderen die in onze tuin met zijn speelgoed spelen en zegt: 'Ik speel niet met bruine kinderen.' Mijn reactie is: 'Dan heb je hier zo te zien een probleem'. Een half uur later speelt hij mee. Sindsdien heeft huidskleur nooit meer een rol gespeeld.

Hoewel de Bijlmermeer al vijfentwintig jaar bestaat, verkeren wij door deze nieuwbouw in een pionierssituatie: nieuwe huizen op braakliggend terrein. Maar hier zijn wel voorzieningen op fietsafstand.

Overall wordt gesopt en geschilderd. De tuin is erg belangrijk. Snel ontstaat het schuttingoverleg met de buren. De mannen houden zich hiervan afzijdig. Ik hoop mijn bijdrage te beperken tot de uitspraak: 'Het maakt me niet uit, ik betaal de helft wel.' Geregeld komen de buurvrouwen aanzetten met nieuwe folders van concurrerende tuincentra. De keuze tussen de schuttingen wordt na ampel overleg teruggebracht tot model 'Manchester' of 'Liverpool'. Men kan zich vinden in 'Manchester'. Althans aan de linkerkant van het huis. Aan de rechterkant maakt onze handige buurman van achtergelaten resten bouw materiaal een door Mondriaan geïnspireerde geometrische schutting. Een jaar later hebben wij aan beide kanten van de schutting een lattenwerk geplaatst en laten daar een klimop zijn werk doen.

Aan de voorkant van de huizen is een strook van twee meter, begrensd met een hek. Het is een van de meest tastbare en slimme oplossingen voor de vergroting van de veiligheid in de vernieuwde Bijlmermeer. Was in de oude Bijlmermeer alles 'openbare ruimte' of ruimte met een onduidelijke status, de vernieuwing zorgt voor helderheid. De openbare ruimte wordt teruggedrongen om de situatie beter te kunnen beheersen. Bij ons is het duidelijk: daar waar het hek staat, begint ons huis. Op zomeravonden is het muurtje waarop het hek staat de bank waar buurtbewoners elkaar treffen. De strook geeft ook enige informatie over de herkomst van de bewoners: waar de meeste plantenbakken staan, wonen autochtonen. >

Bewoners van de wijk Vogeltjeswei op weg naar het Kwakoefestival (zomer 2001).

Vrienden komen op bezoek. Steeds is er lof voor de fraaie architectuur en de intelligente indeling van het huis. Het bescheiden vloeroppervlak wordt gecompenseerd door een sterk ruimtelijk gevoel, is de heersende opvatting. En natuurlijk wordt er vrolijk gelachen om de koopprijs. Maar het veelvuldig slenteren naar het raam en de snelle blik naar buiten of de geparkeerde Volvo er nog staat, verraad ook het ongemakkelijke gevoel dat de Bijlmermeer bij sommige bezoekers oproept.

Aan het eind van de zomer van 1997 zijn de schuttingen geplaatst, de tegelpaden gelegd en de huizen bewoond. Een aantal burens neemt het initiatief voor wat de eerste buurtbarbecue wordt genoemd. Het feest begint wat aarzelend, om vier uur 's middags op een deel van de straat waar nog geen tegels liggen, een mooie zandvlakte vlakbij de zojuist aangelegde vijver. Na verloop van tijd zijn alle barbecuefaciliteiten en koelboxen aangesleept. Tot laat in de avond is tot ver in de omtrek het aanstekelijke

gelach van onze buurvrouwen te horen. De buurmannen verzamelen zich rond de koelboxen, op veilige afstand van de vrouwen, want wie in de buurt komt – het overhandigen van eten en drinken is al riskant – kan rekenen op een spottende opmerking.

Dit prachtige feest heeft zich nooit herhaald.

Najaar 1997

De scholen zijn weer begonnen. We maken geen fietstocht meer door het Vondelpark, maar door de hoogbouw van de Bijlmermeer. Eerst door Het Gulden Kruis, de eerste wijk van de vernieuwingsoperatie. Dan onder de hoogbouwflats Gooioord, Grubbehoefte en Grunder door. En daar, in een niemandsland tussen hoogbouwflats en de laagbouwwijk Geerdinkhof, ligt de nieuwe basisschool.

Op zo'n winderige, natte ochtend vraag ik me af wat er in mijn leven mis is gegaan dat ik me op deze *unheimische* plek bevind. Terwijl ik

langs het gebroken glas fiets dat onder de flats op het fietspad ligt, betwijfel ik of de verhuizing van Zuid naar Zuid-Oost wel een goede stap is geweest. Hoe kan dit desolate gebied ooit iets aardigs worden? Ik herinner me de opmerking van een ouder van een kind uit Martijns oude schoolklas in Zuid: 'Denk aan hun toekomstig netwerk!' Hoe verhoudt zich dat tot de 'multiculturele gevarieerdheid' van hun nieuwe vriendenkring?

Ik maak op pragmatische manier gebruik van de buurt. Tegen het einde van de middag glijdt mijn auto van de afrit van de Gooiseweg en komt tot stilstand voor de deur van onze woning. Ik doe het hek achter me dicht, open de voordeur met gecertificeerde veiligheidsslots en waan me veilig achter het grote raam. Daar kan ik naar de dreef kijken zonder oogcontact te hoeven hebben met de passanten. Een enkele keer blijft een passant onder het raam staan en probeert door te wuiven mijn aandacht te trekken. Ik moet naar beneden komen en naar >

Gezicht op de Bijlmerdreef in de richting van het Arena-gebied (zomer 2002).

hem luisteren, begrijp ik. Ik doe de voordeur open. De man zegt erg veel honger te hebben. Ik bied aan wat boterhammen te maken. Nee, hij heeft liever vijf gulden.

Soms, als je de auto voor de deur parkeert, word je aangesproken door een junk op doorreis van het opvangcentrum naar metro Ganzenhoef. Een kleine donatie volstaat meestal en een weigering wordt zonder morren geaccepteerd.

Voor onze kinderen is deze buurt hun territorium geworden. Ze gaan hier naar school, ze sporten en spelen bij hun vriendjes. Soms zijn ze bij vriendjes in de flats. Het bezoek aan de hoogbouw, bij brengen of ophalen, is vaak ontluisterend. Pislucht in de lift en in het trappenhuis. Er zijn spiegels op de hoeken van de binnenstraten om te zien of er geen ongewenst ontvangstcomité voor de bezoeker klaar staat. Ik ben wat minder enthousiast als ze aankondigen dat ze bij een vriendje willen spelen in een flat die begint met een E. In de E-buurt heeft zich door de vernieuwing veel ellende geconcentreerd. Mensen voor wie nog geen nieuwbouw gereed is, delen de flat met hardnekkige probleemgevallen.

Winter 1997

Wouter is zes. We gaan samen een kerstboom kopen. Met de auto rijden we naar de parkeergarage van Frissenstein, een nog te slopen restaurant van de oude Bijlmermeer. Niet zo slim misschien. Maar het is vlakbij het kerstbomenverkoopspunt en ik wil de wandeling met de kerstboom zo kort mogelijk houden. Ik zet mijn bescheiden auto naast een paar mooie

BMW's en een Mercedes. Dat moet de keus bij inbraak of diefstal vergemakkelijken. De kerstbomen worden op een pleintje verkocht, twintig meter van de ingang van de overdekte Shopperhal. Er is veel kabaal in de Shopperhal, want twee prachtig opgetuigde vrouwen zijn bij de ingang met elkaar aan het vechten. Ze worden ieder door een eigen groepje mannen aangemoedigd. Ik kan niet verstaan waar het over gaat, hun taal is mij onbekend. Bezoekers aan het winkelcentrum versnellen hun pas, maar laten zich niet van hun koers afbrengen. De kerstbomenverkoper kijkt er niet van op en toont ons een boom. Ondertussen grijpen twee stevige beveiligingsbeambten van het winkelcentrum in. Ze tillen de krijsende vrouwen over de drempel van het overdekte complex en zetten ze op de straat. Daarmee is hun karwei geklaard, de rust is hersteld. De supporters van de vechtende dames volgen naar buiten. Daar gaat het gevecht door.

Geschokt door dit geweld kopen we de eerste de beste kerstboom en proberen ons, inmiddels omringd door de ruziemakers, snel terug te trekken naar de parkeergarage. De kerstboom klem ik onder mijn linkerarm, met mijn rechterhand houd ik Wouters hand vast. Op de trap van de parkeergarage word ik vanuit een dode hoek besprongen door een junk. Ik versta hem niet goed, hij zegt mijn auto geplet te hebben. Zijn zaak bepleitend achtervolgt hij ons. Nu begrijp ik dat hij op mijn auto heeft gelet. De groep ruziemakers volgt ons ook. Bij de BMW's en de Mercedes stoppen zij. Was het wel zo handig van me om mijn auto hiernaast te zetten? De mannen vechten nu ook met elkaar. Wouters lip trilt van zoveel tumult. Ik denk de zaak met de zelfbenoemde bewaker op te lossen door een gulden te geven. Dat valt niet goed: hij is vandaag jarig, dus hij kan geen genoeg nemen met een gulden. Wouter stapt in de auto, de kerstboom gaat achterin. De junk kan doodvallen wat mij betreft en voorzichtig rijden wij door de vechtende massa heen.

Maandenlang denkt Wouter dat iedere zwarte man te voet, van in de twintig, een junk is. Bezitters van BMW of Mercedes worden ook met achterdocht bekeken. Dat beeld herstelt zich vanzelf, de fascinatie voor junks is gebleven. De kerstboom is mooi en valt niet snel uit.

Najaar 1998

Er ligt een briefje in de brievenbus afkomstig van burens een paar huizen verderop:

MEDEDELING

[ROUWTJE OP BIJLMERDREEF]

Het spijt onze jullie vanavond te storten. Er vindt een rouwtje plaats in ons flat ter voorbegravenis rituelen voor onze moeder/schoonmoeder wiens dood op 21 oktober 1998 in Ghana bekend werd gemaakt. Vandaag 30-10-98 komen alle familieleden, nabestaanden en kennissen bijeen om die rituelen te vervullen.

Deze activiteit loopt vanaf 20.00 tot en met 5.00 uur 's morgen.

Met medelijden, vragen wij uwe sympathie. (Bewoners 7xx)

Voorjaar 2000

De jongens zijn weg op hun skeelers. Na een tijdje komen ze totaal overstuurd thuis. Ze zijn door een groep jongens en meisjes in een hoek gemanoeuvereerd en geschopt en geslagen. Ze moeten hun huissleutel en skeelers afgeven. Doordat hun overvallers afgeleid worden door passanten, kunnen de jongens zich losmaken en weggrijden. De jarenlange schaatstrainingen op de Jaap Edenbaan werpen hun vruchten af, ze kunnen hun belagers moeiteloos afschudden. Na de jongens tot bedaren te hebben gebracht, ga ik met ze naar buiten. In de stille hoop dat de belagers vertrokken zijn – want wat zou ik dan moeten doen – lopen we terug naar het plein.

Ik bel de wijkagent van het politiebureau Ganzenhoef. Niet bovenmatig geïnteresseerd in het voorval, verzucht ze dat ik aangifte kan doen, als ik erop sta. De jongens zijn erg aangeslagen door het voorval. 's Avonds spreken we af dat we de volgende ochtend naar het politiebureau gaan.

Een agent ontvangt ons vol begrip en de kinderen doen hun relaas. Er wordt voorgesteld om een 'mutatie' te maken van het voorval. Dat heeft nog niet de status van een aangifte. Mij gaat het erom dat de kinderen het idee krijgen dat dit soort voorvallen de grens van de omgangsvormen op straat overschrijdt. Veel illusie over de kans dat de daders aangesproken worden op hun gedrag, koester ik niet. Een 'mutatie' dus. 'Waren de jongens en meisjes Creools of Hindoestaans?' De jongens kennen het verschil niet. 'Hadden ze dit soort haar?', de agent trekt aan zijn eigen hoofdhaar. 'Of zulk haar?', en hij wijst naar zijn collega.

De volgende dag worden we gebeld. Men heeft over het voorval vergaderd en besloten het als ernstig te kwalificeren. Kunnen we alsnog aangifte komen doen? De 'mutatie' kan kennelijk niet tot 'aangifte' gemuteerd worden. Het hele verhaal wordt opnieuw opgeschreven. Martijn krijgt een boek zo dik als een telefoonboek te bekijken, met foto's van jongeren die in aanraking zijn geweest met de politie. Geschokt door de omvang van het boevenboek en teleurgesteld door de afwezigheid daarin van de daders, verlaat hij het politiebureau.

Voorjaar 2001

Het is prachtig weer. Iedereen werkt in zijn tuin, zit op het balkon of knutselt gezellig in de schuur. Ik zit op het balkon en heb me op de zaterdagkranten gestort. Mijn burens links zijn zichtbaar maar niet hoorbaar, mijn burens rechts zijn onzichtbaar maar wel hoorbaar. Ik sta op en kijk onze tuin in, een grasveldje van zes bij acht meter, omzoomd door een inmiddels aardig aangeslagen klimop. Achter de tuin ligt het pad. Daarachter weer een hek dat de scheiding vormt met het terrein van een middelbare school. Om op het achterpad te komen, moet je door een glazen deur met een slot erop. Nog nooit hebben we een tuin gehad, nog nooit zo'n groot balkon en nog nooit ben ik me zo bewust geweest van de beperktheid van mijn grondgebied. Dit blok aan de Bijlmer- >

Martijn en Wouter (rechts) met de jongens uit de buurt op een muurtje (zomer 1998).

dreef vormt de hedendaagse variant van een burcht. Af en toe wordt er een poging gedaan om de burcht binnen te dringen. Zo werd ik eens middenin een nacht wakker van mijn buurman die met zijn Achterhoeks accent luid, dat wel, maar kalm een insluiper in zijn slaapkamer toesprak met de woorden: 'Ga je nu uit je zelf weg of moet ik de politie bellen?' Waarop de insluiper weer vertrok via de keukentrap, die hij tegen het open slaapkamerraam had gezet. Een buurvrouw sloeg bij een andere gelegenheid de schrik om het hart, toen ze 's avonds over haar balkon geleund haar tuin aanschouwde en iets groots zag bewegen. Dat bleek een man te zijn. Gillen hielp, de man stond op en vertrok uit de tuin. Ook Martijn en Wouter hebben hun bijdrage aan de buurtpreventie geleverd: 'We zagen een vreemde figuur lopen bij ons op het achterpad. Ik kende hem niet, hij woonde niet hier en Wouter en ik gingen hem bespioneren. Hij keek over de schuttingen, waarschijnlijk om te zien of er iets interessants te halen viel. Toen hij doorhad dat wij hem in de gaten hielden, rende hij weg via de glazen deur. Op straat pakte hij een viltstift en begon op een auto te klieren. 'Vuile Joden', schreef hij. Hij liep weg en toen hebben we aangebeld bij de mensen waar die auto voor de deur stond. Daar kwam een hele grote man tevoorschijn die we weleens bij McDonalds zien als bewaker. We beschreven de klierdaar en de grote man rende meteen de dader achterna. De grote man had hem beetgepakt en teruggebracht naar zijn auto. De klierdaar begon te schelden en te spugen. De grote man

tilde hem omhoog. Net zolang totdat de politie kwam. Met de politie begon hij te vechten. De politie wilde de stift hebben. Wij hadden gezien waar hij hem verstopt had en we riepen: 'Hij heeft hem in zijn reet gestopt.' De grote man trok hem zo uit zijn broek.'

In de loop van de jaren hebben de kinderen een zekere weerbaarheid ontwikkeld. Martijn was eens op de fiets naar Ganzenhoef gegaan en had daar de metro gepakt. Bij terugkeer was zijn fiets weg. Hij trok de buurt in en zag toch tot zijn verrassing een man op zijn fiets. Martijn sprak hem aan: 'Je rijdt op mijn fiets, geef hem terug.' 'Ik heb hem net gekocht voor 20 euro', was het antwoord. Martijn sprak zijn ongelooft uit, omdat het doorgeknipte slot nog voor een deel aan de fiets zat. De man wilde hem wel terugverkoopen. Martijn wist de man te overtuigen dat hij maar mee moest naar zijn moeder. Onderweg begon de man terugtrekkende bewegingen te maken. Hij vond het zelf ook wel vreemd, zei hij, dat hij de papieren van de fiets niet gekregen had, toen hij de fiets 'kocht'. Vol ongeloof hoorden Martijn en Marja het relaas voor de deur aan. 'Hier heeft u vijf euro en nooit meer doen.' Met die woorden werd de terugkoop bezegeld.

De jongens voelen zich nu vrij en onbedreigd in Zuid-Oost. Ze gaan naar de film in het Arenagebied. Afspraken om te tennissen worden via de mobiele telefoon gemaakt, terwijl ze op de fiets zoeken naar een beschikbaar tennisveld. Ze kennen de gebieden waar je beter niet kunt komen. Door de vernieuwing worden die plekken steeds kleiner.

We wonen hier nu ruim vier jaar. Alle bewoners van het eerste uur zitten hier nog, aan de Bijlmerdreef. Misschien weerhoudt het anti-speculatiebeding dat op de woningen rust de burens van verhuizen. In gesprekken merk je het enthousiasme voor het gebied. Voor mijn Surinaamse burens lijkt de liefde voor de Bijlmermeer bijna even groot als de liefde voor hun moederland. Vaak wordt er gesproken over terugkeer, maar iedereen weet dat je het hier in Nederland moet zien te maken.

Sommige mensen zijn voor zichzelf begonnen. Mijn bovenbuurman, die Oudewater verruilde voor de Bijlmermeer, heeft zijn baan bij een cv-installatiebedrijf opgezegd en heeft met zijn Ghanese vrouw een winkel met Ghanese textiel opgezet in de Shopperhal. Een andere buurman heeft zich als zelfstandig elektricien gevestigd. Verder kent het blok een opmerkelijke dichtheid aan onderwijzers, ambtenaren en bankemployés. De opkomende allochtone middenklasse in de Bijlmermeer heeft zich genesteld aan de Bijlmerdreef.

Februari 2002

Het tragische Ganzenhoef, het winkelcentrum verscholen onder de Bijlmerdreef, is vervangen door nieuwbouw van de architect Kees Christiaanse. Veel Ghanezen hebben hier winkels geopend. Het zijn frisse winkels met textiel, tweedehands computers, keukengerei en de onvermijdelijke videotheek. Dat niet iedereen als betalende klant wordt gezien in het nieuwe

winkelcentrum, maakt het bord bij de ingang van supermarkt c 1000 duidelijk:

'Vergeten' te betalen?

BOEIEND!

bij diefstal is de politie onze beste vriend

Op zaterdag is er een drukbezochte markt. Door de week is het een levendig gebied. En er is, zeldzaam in de Bijlmermeer, zowaar een café met een terras.

Maart 2002

Met een tas met kleren verlaat ik het huis aan de Bijlmerdreef. Het komt niet meer goed met onze relatie. Tijdelijk onderdak heb ik snel gevonden, ik verlaat de Bijlmermeer en keer voorlopig terug naar de stad. Ik moet nadenken over waar ik wil en kan gaan wonen. Wil ik in de buurt blijven wonen van de jongens of moeten zij heen en weer gaan reizen? Zij zullen de helft van de tijd bij mij zijn. Martijn en Wouter zijn duidelijk, zij willen onder geen beding uit de Bijlmermeer weg.

Ik moet weer alle voor- en nadelen van de Bijlmermeer op een rijtje gaan zetten. Het lijkt op een herhaling van zeven jaar geleden. Maar mijn gevoelens zijn bepaald niet zo als toen. Het stadsdeel is in die periode ingrijpend veranderd. Was het toen nog een stedelijke wildernis waar je erg veel fantasie moest hebben om iets van verbetering te zien, nu is het kritieke punt gepasseerd en zie je overal de vernieuwing. Zeven jaar geleden vreesde ik dat de bestuurders slappe knieën zouden krijgen. Die vrees is niet uitgekomen. In betrekkelijke stilte is de Bijlmermeer flink aangepakt.

Ik merk dat ik bijna gretig geworden ben, ik wil hier blijven wonen. Alternatieven, zoals IJburg, overweeg ik niet eens. De situatie op de woningmarkt in de Bijlmermeer is door de vernieuwing in zeven jaar ingrijpend veranderd. Door de afbraak van de flats staan er nauwelijks huurflats leeg. Bij verkoopmanifestaties van nieuwbouwprojecten is de belangstelling enorm, vooral bij de eigen bewoners.

Mijn kijk op de Bijlmermeer is veranderd. Net als veel van mijn burens ben ik hier ooit om praktische redenen gaan wonen. En het voldeed. Langzamerhand ben ik het gebied steeds meer gaan waarderen.

De Bijlmermeer is een plek met mogelijkheden. Dat zit vooral in de vitale bevolking die zich voornamelijk op eigen kracht emancipeert. Er is frictie door grote-stadsproblemen als de drugsoverlast, die vermoedelijk nauwelijks te beheersen valt. Levendigheid is er volop, het jaarlijkse, zes weken durende Kwakoefestival is daar een prachtig voorbeeld van.

De vernieuwers hebben iets geleerd. Dat blijkt uit het behoud van sommige oude flats. De geschiedenis is niet domweg platgewalst. De Bijlmermeer heeft perspectief gekregen. **M**

Theo Baart is freelance fotograaf.

Eind van deze maand verschijnt van hem bij NAI-uitgevers het boek *Territorium*, over zijn leven in de Bijlmer.